

ТЫЗЭКЬОТМЭ — ТЫЛЪЭШ!

Адыгэ 100 МАКЬ

1923-рэ ильесым
гъэтхалэм
къышегъэжьагъэу
къыдэкъэ

№ 192 (22881)

2023-рэ ильес

МЭФЭКУ

ЧЪЭПЫОГЪУМ и 19

ОСЭ ГЪЭНЭФАГЪЭ ИИЭП

6 +

тисайт

WWW.ADYGOVOICE.RU

тихъытыу нэкі угбъохэр

Адыгэ Республикаем и Правительствэ иғъэзет

Москва щагъэштуагъэх

Урысые зэнэкъоюу «Ильесым иунагъу» зыфиорэм теклонигъэ кыышыдэзыхыгъэхэр тыгъуасэ къэралыгъом икъэлэ шхъялэ щагъэштуагъэх. Мэфэкі зэхахъэм Адыгеир кыщагъэльэгъуаг Тэхъутэмькьюе районым щыш Тхъаркуахъохэм яунагъо.

Ахэм зэнэкъоюм ильенкъоюу «Унагъор – хабзэхэм яухъумаку» зыфиорэм кіэ теклонигъэ кыдахыгъ.

Адыгеим и Лышъхъеу Къумпыл Мурат Тхъаркуахъохэм хъытыу нэкубъохэм ашыфэгушуагъ:

«Джыри зэ сафэгушю Тимуррэ Маретрэ теклонигъэмкіэ ыкіи сафэрэз адигэ культурэм, унэгъо хабзэхэм яхырышынкіэ, языкъегъээтижынкіэ ильесым юфшын зэрээштуахъэрэ пae».

Шъугу къедгъэжыкъын, зэшхъягъусэхэр ильеси 10 хъугъеу зэдэпсэух, зыкалэрэ пшъешьицирэ зэдапуу. Тильэпкэ хабзэхэр ныбжыкіэхэм ахэлхъэгъэнхэм ахэр чанеу ыуж итих, лъэпкэ спортым, іэпэшысэхэм, искуствэм афагъасэх.

Машлом зыкъы- мыштэнным иЮфыгъохэр

ОшІэ-дэмышлагъэ зыхэль тхъамыкагъохэр къэмыгъэхъугъэнхэмкіэ ыкіи ахэм якІэххэр дэгъэзыжыгъэнхэмкіэ, машлом зыкъымыштэнным епхыгъе Йофхъабзэхэр зэшпохыгъэнхэмкіэ Адыгэ Республикаем и Комиссие зэхэсигъоу иагъэм машлом зыкъыштэнным ишынагъо анахь лъэшэу зышигъэльэ лъэхъанеу кызыэтинкыгъэм цыфхэм ящынэгъончагъэ зэришыкагъэм тетэу лъыпльэгъэнхэмкіэ чыпэ зыгъэйорышгъэжынным икъулыкъуҳэм йофэу ашагъэм икІэххэм щатегуциагъэх.

Зэхэсигъор зэрищагъ Адыгейим и Лышъхъеу Къумпыл Мурат. Комиссием иофшын хэлэхъягъэх АР-м иминистрэхэм я Кабинет и Тхъаматэу Клэрэшэ Аңаур, прокуратурэм, хэбзэхъумаклохэм ыкіи нэмымкі къулыкъуҳэм, муниципалиитетхэм ялашгэхэр.

ОшІэ-дэмышлагъэ юфхэмкіэ Министерствэм и Гээлоришлээ Адыгэ Республикаем щыям илашэу Станислав Илющенкэм кызыэриуагъэмкіэ, мы ильесыр кызынхъягъэм кыышыулагъэу машлохэм ягъеклосэн ыкіи цыфхэм якъэхъумэн фэгъэзэгъэ подразделенихэм гъогогу 1680-рэ фэдиз макъэ къараагъэуоу кыхэкыгъ. Чыопс нэшанэ ялагъ машлом зыкъыштэнир кызынхъягъэхэм я процент 79-м ехъумэ. Анахьэу машлом зыкъыштэнним лъялсэ фэхъуагъэхэр илью амьукухэзьгээ чыпэхэзу уч гъугъэхэр ыкіи хэкыр бэу зэрилтигъэхэр, аш нэмымкіэу машлом зыкъыштэнир ылъякышт чыпэхэм икъоу сакынгъэ кыашыхамыгъафэу кызыэрэхэгъээр ары. Къалэу Мыекъуалэ мы ильесым шышхъеуум фермэмэр гараж кооперативирэ кыашыкэнэгъагъ, зэрарышхиу ахыгъеу агъеунэфыгъ. Псозоль-пхъэхэр зычэлхэмэрэ гъэстинипхъэ игъэхъуаплээр машлор анэмисынным пае юфхъэбзэ гъэнэфагъэхэр зэрахьагъэх.

Машлом зыкъымыштэнним лъыпльэрэ кулыкъуҳэм гъогогу 195-рэ цыфхэм ашэн фаехэр, зэрэзеклохэмэ нахышуур зэриххэгъэ тхъалэхэр алэклагъэхъагъэх, къэбарлтигъээс амалхэм гъогогу 118-рэ тхыгъэхэр къараагъэхъагъэх. Мышдэжым къэлгъээн фае машлом зыкъыштагъэу гъогогу 266-рэ кызыэрэхэгъэгъэр ыкіи ар зэрагъэлосагъээр. Нэбгыре 89-рэ къаягъэнэжын альэкыгъ, соме миллион 321-м ехъу мылькоу чанагъ.

(Икэух я 2-рэ нэклуб. ит).

Машлом зыкъымыштэнүүм иIoфыгъохэр

Губгъю Ioфшэнхэр зыщаухын эхэр лъехъаныр ары машлом зыкъемигъештэгъянным елхыгъюм анаэ нахь атырагъэтин фаеу зыхъурэр. «Лэжъакуллахъэм яукъэбзынкээ, уц гъугъэхэр агъэклодынхэмкээ шапхъэхэр зыукохэрэм пшъэдэкъижъягъэхъигъэн фае. Огъулэ зыщыхъурэ лъехъаным цыфхэмкээ ахэм ямылькукын щынэгъончъянным елхыгъэ Ioфхъабзэхэр икъоу гъэцэкэгъэнхэ фае. Мышкээ пшъэдэкъижъягъырэ цыфхэм чыгур зиунаехэм, бэджэндэу зыштэхэрэм, хабзэр укууагъэ Myхъуным елхыгъэ кулыкъуухэр ягъусэхэу зэрэзеклон фаехэмкээ Ioф адашэнүүри ишыклагъ, Ioф-

А. Гусев

(Икъех.)

Уц гъугъэхэр гъэстygъэнхэм ытъеныхъокэ шапхъэхэр мыукохъэнхэм мэхъанэшхо зэрийр мышькыныхагъэштигъ. ЧыпIэхэм ягъэкъэбзэнкээ уц гъугъэхэр гъэстygъэнхэр хэкилпээ закъоу машлор агъэклосэн алъэкыгъ.

Адыгейим имээхэм я Гъэлорышланырэ ипашэ Былымыхъэ Рэштидэ кызыэриуагъэмкээ, мыильэсүм гектар 1,3-мэ машлом тьогогуущэ закыништагъ. Мэшгъэклосэ кулыкъуухэу мээхэм афээзэгъэхэм а мэфэ дэдэм машлор агъэклосэн алъэкыгъ.

тхъабзэу зерхахан фаехэмкээ гүшүйгъу афэхъунхэр зэкэми «ялшъэрьль», — **кыууагъ Күумпэл Мурат**. Цыфхэм ящынэгъончъагъэкээ чыпIэ зыгъэорышлэжынным икулыкъуухэм Ioфэу агъэцаклэрэм уас зэрэфашыгъ шыклем кы-

2023-рэ ильэсүм чыптыгъум и 26-м Пушкинам и Унэу Мыекъуапэ дэтым адыгэ культурэм и Мафэ фэгъэхыгъ эмэфэкI Ioфхъабзэхэр щыззахшэштых.

Мы мафэм адыгэ ІспIасэхэм ялшIагъэхэм якъэгъэльэгъон кызыэруахышт, флэшмоб зэхажшт, адыгэ шхынгъохэм ахагъэштых, мэфэкI концерт щызшт. Сыхьатыр 2-м Ioфхъабзээр рагъэжъшт.

Республикэм щыпсэухэрэри хыакIэхэри мэфэкI Ioфхъабзэхэм къятэгъэблагъэх!

дилъитэрэ лъэнныхъохэм зэхэсүгъом хэлажьэхэрээр атегушыгаагъэх. Ошэ-дэмшишэ Ioфхэмкээ Министерствэм Адыгэ Республикаанкэ и Гъэлорышланырэ ипашэ машлом зыкъымыштэнүүм юкын нэмийктихъамыклагъохэр къэмэгъэхъульэнхэм ялхыгъэ шэпхээ 25-мэ ягуути кыышыгъ. Ахэр зэпхыгъэхэр машлом игъэклосэн изакъол, цыфхэм якъэгъэнэжынкээ, псыхэр щынэгъончъеу щытынхэмкээ, ошэ-дэмшишэ зыхэх гумэкыгъо горэ къэхъумэ цыфхэм макъэ зэрараагъэшт амалэу щыгъэхэм зягъэушомбгъуэшнүүмкээ нахь тэрэзээ зэрэзекощхэр гъэунэфыгъэнхэр ары. А шапхъэу агъэнэфагъэхэм ялъытыгъэу зэнэкъоху зэхажхээз ашыштхэм чыпIэ зыгъэорышлэжынным икулыкъуухэм ялофшэн шуагъэу кытырэм зыкъегъэштэгъэнным фытегъэпсыхъэгъэ перрт шыклем амалхэр зехъэгъэнхэр ары.

Адыгэ Республикаанкэ и Лышхъэ пресс-къулыкъу

ЗЭЗЭГҮҮНҮГҮЭ ДЭ КҮУЛЫКҮҮР

**Пэжъапкээр сомэ мин 204-м ехъу
Федеральнэ зэтыгъо ахьшэ тыныр сомэ мини 195-рэ
Шыоплыр зэтыгъо ахьшэ тыныр сомэ мин 200**

**Муниципалынэ зэтыгъо ахьшэ тынхэр:
Мыекъуапэкэ – сомэ мини 105-рэ
Тэхъутэмыхъо, Джэджэ, Кошхъеблэ, Красногвардейскэ, Мыекъоопэ районхэмкээ юкы Адыгэкъалэкэ – сомэ мини 100 зырьз
Теучожь районымкээ – сомэ мини 120-рэ**

**ДЭ КОМИССАРИАТХЭМ
ЗАФЭЖЬУГЪАЗ**

Участковэ анахь дэгъур къэнэфагъ

Зэхуягъе онлайн-мэ-
къетынным изэфхэхысъж-
хэмкэ, шъолъыр зэнэ-
къокъум теклоныгъэр кыы-
щидыхыг Урысыем хэ-
гъегу клоцо иофхэмкэ и
Министерствэ иотделэу

Мыекъоп районым щыэм
полицием иуполномоченне
участковэу, старшэ лей-
тенантзу Анатолий Стрэ-
лец. Къулыкушшэм ильэс
34-рэ ыныбжь, ашшэрэ
гъесэнгъе ил. 2018-рэ

ильэсым кыщегъежа-
гъэу хэгъегу клоцо ку-
лыкум хэт, полицием
иучастковэу иоф зишээрэ
ильситу хууль.

Иофшэнкэ къэгъель-
гъон инхэр зерихэм

Урысые зэнэкъокъу «Народный участковый-2023»
зыфиорэм ишъолъыр ятлонэрэ уцугъор ыклем
фэкъуагъ.

фэш АР-м хэгъегу клоцо
иофхэмкэ и Министерствэ
ищихху тхыльхэр кыы-
фагъешшашагъэх.

Старшэ лейтенантзу
А. Стрелец зэрильтиэрэм-
кэ, цыфхэм цыхъэ кыы-
фашиным лъапсэ фэху-
гъэр ягумекъигъохэм язэ-
шшохынкэ гугъуемылты-
нигъэ кызыэрэзыхимыгъа-
фэрэр, упчэжъэгъу ыки
Іэплиэгу эзрафхэхурэр
ары. Зэпхыгъе участкэм
шыпсэухэрэм ядаохэр
зэхифых хуумэ, участ-
ковэ ныбжыкэм анахъеу
ынааэ зытыргъетырэр
кіэхуышхэр иофшэнкэ
кыыкъельтихыкъонхэр ары.

Мы уахтэм Мыекъоп
районым ит Каменно-
мостскэ къоджэ псэуплэм
шыпсэухэрэр ары Ана-

толий Стрелец къепхыгъэ-
хэр. Ахэм ярхъатныгъэ
къуухъумэнэ, бээджэшш-
агъэ зэрамыхъаным фи-
щэнхэр, хэукъоныгъэ зы-
шыхэрэм гүшүэгъу афэ-
хууныр, аш фэдэ кыы-
хэгъигъэмэ, кыхигъэшын-
хэр ишшэрэиль шхъаэ-
хэм ашш.

Къулыкушшэм иофшэн
псынкэл. Мафэ къэс зэ-
хифын фэе иофхыохэм
къаххэ. Ышшэкэ кыы-
зэрэштиагъэу, къулы-
кум иструктуре зэрэпаоу
пштэмэ, участковэр ары
цыфхэм нах аблагъэр.
Аш кыххэкэ щыэнгъэм
кыыпкырыкыгъэ гумэкы-
гъохэм къашгъежжагъэу
экономикэ, уголовнэ иоф-
хэм язэхэфын нэсэу участ-
ковэм ишшэрэиль.

Гумэкъигъю иофхэр
участковэхэм зэрэзеха-
фыхэрэм даклоу ахэм
афэдэхэр къэмыхъунхэм
фэлорышэрэ пэшоры-
гъэш юфхъабзэхэми
мэхъанэшко араты.

Полицием иучастковэ
уполномоченнэ и Мафэу
шэкъогъум и 17-м хагъеу-
нэфыкырэм ехъуллэу
Урысые зэнэкъокъум тэ-
клоныгъэр ыки хагъеунэ-
фыкырэ чылдэхэр кыы-
щидэзыхыгъэхэм зэхэца-
клохэр афэгушоштых,
шхъафтынхэр афашы-
штых. Кіэух Урысые зэ-
нэкъокъум Адыгеир кыы-
щигъэлэгъошт полицием
истаршэ лейтенантзу Ана-
толий Стрелец.

КИАРЭ Фатим.

«Джэныкъор» хэлэжъагъ

Творческэ купхэм яфестиваль-зэнэ-
къокъу теклоныгъэ кыыщидэзыхыгъэхэм
я Гала-концертэу Москва щыкъуагъэм
пэсэрэ адигэ орэдхэр къэзыгъорэ ан-
самблэу «Джэныкъу» зыфиору Шэу-
джэн районым щызэхэшагъэр хэ-
лэжъагъ.

УФ-м культурэмкэ и
Министерствэ фестивалым
икээшкъуагъагъ. Урысыем на-
роднэ творчествэмкэ и
Унэу В. Поленовым ыцэ
зыхырэр зэхахъэм изэхэ-
шакъ.

Пшъэрэиль шхъаэу фес-
тивалым илагъэр шэн-
хабзэхэм языкехъэти-
жын, якъэухъумэн имэ-
хъанэ цыфхэм алтыгъээ-
сыгъэныр ары. Зэфхы-
сыж концертим творче-
скэ куп 20 хэлэжъагъ. Ахэр
лъэпкэ проектым иргант
къизыхыгъэр ары.

Къэгъельгъоным хэлэ-
жъагъэх Адыгейм, Алтай,
Бурятием, Дагыстан, Яку-
тием, Тывэ, Чувашим, Ка-
релием, Удмуртием, Кам-
чатскэ ыки Ставрополь-
скэ крайхэм, нэмыхъими
къарыкыгъэ творческэ
купхэр.

Шъугу къэдгъэкъижын,
пэсэрэ адигэ орэдхэр къэ-

зыорэ купэу «Джэныкъу»
зыфиорэм лъэпкэ проектым
иргантэу сомэ миллиониту
2023-рэ ильэсм ижъоны-
гъуакэ къирхыг.

«Джэныкъом» илашэу
Юсып Заур къызэриуагъэм-
кэ, Галаконцертэу Москва
щыкъуагъэм «Къэбэртаемэ
ячэш тэу» зыфиорэ лъэпкэ
орэдыхыр къыщауагъ.
Адигэ орэдыхыр имэ-
къамэ зэхахъэм щагъежы-
чыгъ. Фестивалым икэ-
щаклохэр фэбагъэ хэлъэу
къапэгъокыгъэх. Пэсэрэ
адигэ орэдхэр къэзыгъорэ
лъэпкэ купым хэтхэу Юсып
Заур, Быщтэкъо Адам,
Мерэм Аскэр, Пашло Айдэ-
мыр, Тутарыщ Заурбый
адигэ лъэпкым ымакъэ,
икультурэ, ишэн-хэбэ дахэ-
хэр искуствэм иамалхэмкэ
щылэнгъэм къышухъу-
мэгъенхэм дэлажъэх.

Лъэпшыкъо Фатим.

Сомэ мин 800-м ехъущт

Ны мылькум фэгъехыгъэ программэм куачлэ илэ зыхъугъэ 2007-рэ ильэсүм кыщегъэжъагъэу Адыгейм щыпсэурэ унэгъо мин 43,6-мэ сертификатыр къаратыгъ.

Ахъщеклэ къэпллытэмэ, ар сомэ миллиард 16-рэ миллион 797,2-рэ мэхъу. 2023-рэ ильэсүм пыкыгъэ уахътэр штэмэ, УФ-м и Социальна фонд АРМКІ и Къутамэ сертификат 2019-рэ ыгъэпсыгъ.

УФ-м йошлэнүмкіэ ыкыл цыфхэр социальнау къэухумэгъэнхэмкіэ и Министерствэ

Нэужум аш зытло-зыщэ гээтэрэзыхынхэр фашыгъэх. Ахэми къэралыгъом илашэ кэшакло афэхыгъ. Аужирхэр унагъом ахъщэ 1999-рэгоо къэралыгъом кырытирэр нахьыбэ шыгъэнэм, ны мылькур зыпэлугъехан альэкъицтми ахгээхъогъэнэм, ахэм ягъэпсын нахь къиззераю шыгъэнэм, про-

къиззэрхъугъэмкіэ фондым макъэ регъэштэ, аш илофы-шлэхэм тхыльхэр агъэпсых. Аш лыгытэу ахъщэм игъэфедэн унагъор ыуж ихъан ыльэкъицт. Сертификатыр гээпсыгъэ зэрхъугъэр фондым икъэбарлыгъээс системэ рагъахъэ, интернет нэкүубгъом ным «иннэе кабинети» агъэхы.

Кіэлэцыклюр ыпүнэу къайзыгъэ унагъохэм мы шапхъэр анэссырэп, ахэм сертификатыр агъэпсын пае, нахьыпэрэм фэдэу, ежхэм ашхъэклэ еклогъенхшэш, лъэу тхыль атын фае. Сыда пюмэ сабыир зэршатъэмкіэ макъэ зыгъэлун зыльэкъицтэйр ны-тыхэр ары нылэп.

Ны мылькум кыщыдэлъытэгъэ ахъщэр нахьыбэхэм псэуклэ амалхэр нахьышу шыгъэнхэр ары зыпэлугъахъэрэр. Банкым чыфэ къылахи псэуплэ ашэфы-

Зыхъугъэ къэбарлыгъээс амалхэр.

УФ-м и Президент иуашюоклэ ны мылькум фэгъехыгъэ программэм ипальэ лъагъэктотагъ. 2026-рэ ильэсүм итыгъэгъазэ и 31-м нэс аш куачлэ илэшт.

Къызэртигъэмкіэ, къэклорэ 2024-рэ ильэсүм апэрэ сабыим пае ахъщэу программэм кыщыдэлъытагъэр сомэ мин 631-м нэсүшт (непэ сомэ мин 586,9-рэ мэхъу), ятлонэрэм пае къатырэр сомэ мин 834-рэ хуущт (непэ сомэ мин 775,6-рэ). Пэшорыгъэшшэу зэрэглэунэфыгъэмкіэ, къихъащ ильэсүм унэгъо миллионом эхъумэ сертификатыр аратышт.

Шүгу къэдгъэкижын, ны мылькум фэгъехыгъэ программэр демографилем ылъэнхыклюкіэ йоххэр нахьышу шыгъэнхэм фытэгъэпсхыгъэу УФ-м и Президентэу Владимир Путинир кэшакло зыфхъу гэхэм ашыщ. 2007-рэ ильэсүм ишылэ мазэ и 1-м кыщыуяблагъэу ар къэралыгъом щыпхыраши. Унагъом ятлонэрэ ыкыл аш къыкэльхыклюрэ сабый къихъуягъэмэ къыратынэу ары программэм къызэршиштгъэр, зыпэуигъэхъан фаери гъэнэфагъэу къыщыдэлъытэгъагъ.

Граммэм ипальэ лъагъэктотэгъэнэм афэгъехыгъэх.

2020-рэ ильэсүм ишылэ мазэ и 1-м кыщыуяблагъэу унагъо апэрэ сабыир къыззерахъуягъэм е ыпүнэу зыштагъэм ны мылькум исертификат къыраты хуугъэ. Кыккэлтыклюгъэ 2021-м аш игъэпсыни, игъэфедэн нахь 1999-рэ къэралыгъом къышыгъэх. УФ-м и Социальна фонд (ашыгъум Пенсиехэмкіэ фондыгъ) сертификатыр игъэпсын йошлэгъу мэфит, ар зыпэуигъэхъащым фэгъехыгъэ лъэу тхыльым зэрэхэпльэштхэм мэфиши нахьыбэ тыримыгъэдэнэу шэпхъаклэхэм къащыдэлъытагъ. Зыгорэкіэ нэмыкі къулыкку горэм зыфагъэзэн фаеу хуугъэми, мэфэ 15 — 20 нылэп зэрэптынхэ фаер.

Джащ фэдэу унагъом сабый къихъуягъэмэ, ны мылькум исертификат пае ныр е тыр Пенсиехэмкіэ фондым (джы Социальна фонд) екслээн ишылэгъэжъэп. ЗАГС-м сабыир

гъэмэ, аш фагъэклюжы е ипотекэр агъэпсынэу ыуж ихъагъэхэм, ежхэм ялахъэу а ахъщэр хальхъэ. Джы аш игъэпсыни нахь 1999-рэ хуугъэ.

Нахыпэкіэ ны мылькум кыщыдэлъытэгъэ ахъщэр ипотекэм пэлбүгъэхъажынэу уфаемэ е о уилахъэ (первоначальный взнос) хапльхээ шылонгъом, аш пае лъэу тхыльыр фондым имызакью, банкими ептын фаеу щытыгъ. Джы унагъор

банкым екуюаллэмэ зэкэри фагъэпсышт.

Кіэлэцыклюр ны мылькур кызыфатыгъэм ыныбжье ильэсүм зыхъуклэ, унагъом нэмыкі сабыеу исхэм ашыщ иеджэн ар пэлигъэхъан фит. Ау мыш еджа-плем чыхъаным ыпэкэ пэублэ гъэсэнгъэ зэрэргагъэтырэр (дошкольное образование) хахъэрэп. Ны мылькур аш пэлигъахъэ зышонгъохэм кіэлэцыклюр къызэрхъугъэм лъы-

ны мылькур зилем игъот ма-кіэмэ, аш къыхахыэз ахъщэ тын мазэ къес къафэклонэу ыгъэпсын ыльэкъицт. Ар кытефэ-мэ зэригъэшэнэм пае аужирэ мээз 12-м гъотэу ялагъэр нэбгырэ пчагъэу исым тырагощэн фае. Зы нэбгырэм төфэрэр цыфхир зэрэпсэун ыльэкъицт ахъщэ анахь маклэу субъектым щагъэнэфагъэм фэдитлум нэмысирэмэ, лъэу тхыльыр ытын фит.

УФ-м и Президент иуашюоклэ ны мылькум фэгъехыгъэ программэм ипальэ лъагъэктотагъ. 2026-рэ ильэсүм итыгъэгъазэ и 31-м нэс аш куачлэ илэшт.

Мы къэралыгъо 1999-рэ мээшэу иштуагъэ къызэрхэклюр, унээс ныбжыкіхэм кызэршхъапэрэр уахътэм кынгъэлэгъуагъ. Урысыер зэрэпсаоу пштэмэ, ны мылькум иштуагъэкіэ унэгъо мин 470-рэ фэдизмэ псэуклэ амалеу ялэр нахьышу ашыгъ. Джащ фэдэу мазэ къес аш къыхахыгъэу ахъщэ тын къафэклонэу унэгъо мин 318-м эхъумэ агъэпсыгъ, унэгъо мин 205-м кіэлэцыклюм иеджэн ар пэуагъэхъагъ.

**Зыгъэхъазырьыгъэр
ХҮҮТ Нэфсэт.**

Ткуачлэр — тизыкыныгъ

Лъэпкъ зыкыныгъэм и Мафэ ипэгъоклэу Мыекуапэкіэ тхыльеджэлэ-къутамэу N 2-м ашпъэрэ классхэм арьсхэм мэфаклэ йофтхъабзэу «Ткуачлэр — тизыкыныгъ» зыфиорэр афызэхащэгъагъ.

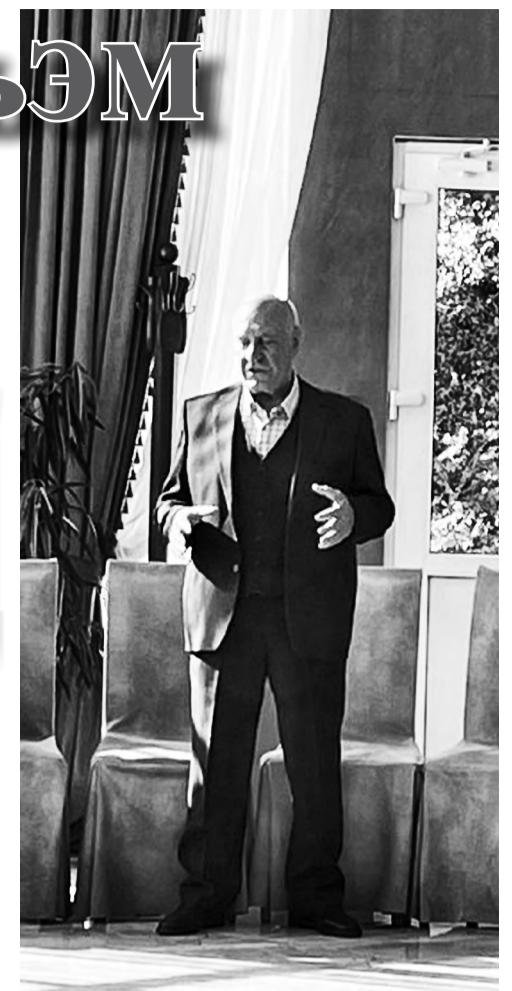
Тарихъ сыхьатым хэлэжьагъэхэм тихэгъэгү итамыгъэ шьхъа-эхэр агу къагъэкыжыгъэх, гимным едэвгүйэх. Зэкэ еджаклохэр мы мафэ Урысыем иблэкыгъэ уахътэ хэтынгъэх, ильэс 400-кэ узэкэлэбэжьемэ щыгъэгъэ хуугъэ-шлэгъем, аш фэдэ мэфаклэ ушьхъагуу фэхүгъэгъэр къафыралотыгъ.

Тхыльеджаплэм илофышилээ Н.О. Алексеевам лъэпкъ ополчением илъыхъужхэу К. Мининимэ Д. Пожарскэмэ зыфдэгъэ цыфхир еджаклохэм къафиолтагъ. Джащ фэдэу мэфаклэ тхыль къэгъэлэгъонэу «Мы едини» зыфиорэр ашо-гъэшгээжъонэу елпэгъэхъ, зыгъэгумэкырэ улчэхэмкіэ ныбжыкіхэм джэуапхэр агъотыгъ.

Непэ дунаир тыдэрэ чын-налы щыпхъапх, пшэнэу ыкыл пшэфынэу щымыт мамыр-ныгъэх ухумагъээн зэрэфаэр мы сыхьат эджэнэмкіэ тхыль-еджаплэм илофышихэм кла-гъэтхыгъ, еджаклохэм зыкыныгъэм осэшу зэрилээ мэхъянэ фашыгъ.

ЛЪЭПКЪ ЗЭКЬОШНЫГЪЭМ ИЛЬАГЬОХЭР

Адыгэ культурэм, шэн-хабзэхэм ныбжыкіехэр нэуасэ выщафашырэ лагерэу «Адыгэ Хабз» зыфиорэр мы мафэхэм зыгъепсэфырэу Рыфабгъо щелажъэ. Абхазым кыкыгъэ хаклэу кытфэклюагъэхэр ащ тщагъэх. Зыгъепсэфырэ чыплем ичыюпс идэхагъэ имызакъо адыгэ шуашэм, адыгэ Іэпэшысэхэм якъэгъэльэгъонхэм, Іэпэласэхэм ядесэ къетыгъохэм ахэлэжъэнхэу хуугъэ.

Іофхъабзэм изэхещакъор Кіэрэшэ Тембот ыцэ зыхырэ гуманитар ушетынхэмкіэ Адыгэ республике институтын щагъэпсыгъэ Проектнэ офису адыгабзэм икъеухъумэнрэ изэгъешшэнрэ адэлахъэрэр ары. Адыгейм, Къэбертэе-Бэлькъарым, Къэрэшш-Щэрджэсым, хы Шуцэ یушъом къарыкыгъэ студент 50 мыш къышызэлукъагъ. Филология шенхэмкіэ докторэу, бзэшшэнгъэлэжъеу Бырсыр Батырбый ныбжыкіехэм адыригъэ зэлукъэгъум тефэу тэри хаклэхэр тигъусэу такъыхъехъагъ. Игушыэ зэпигъэу Бырсыр Батырбый къытпэгъокъыгъ. Абхаз Республикаем ильэпкъ гъезетэу «Апсны» иредактор шхъяаэу, абхазадыгэ филологирем и Гупчэу Абхаз къэралыгъо университетын щизэхъягъэмрэ зэдэлэжъэнхэм фэгъэхъыгъэ зээзгъынгъэм зэдэйтхагъэхэу а лъенникъомкіэ апэрэ лъэбэкъухэр тэшишь.

Нахыбэрэ тизэхъехъан, тизэрэшшэн, абхазадыгэ лъэпкъхэм хэхъоныгъэ языгъэшшэнт Іофхъабзэхэр зэхэтишнхэ фае. Шьори шуизэхахъэ шуагъэ къытынэу шуфэсэ!о!

Лъэпкъ шэн-хабзэхэр къаухъумэнхэм, лъагъэкютэнхэм альянкъо! Аиц ши йогъэшихо къеклощ. Адыгэ къэралыгъо университетын абхазадыгэ филологирем и Гупчэу Абхаз къэралыгъо университетын щизэхъягъэмрэ зэдэлэжъэнхэм фэгъэхъыгъэ зээзгъынгъэм зэдэйтхагъэхэу а лъенникъомкіэ апэрэ лъэбэкъухэр тэшишь. **Нахыбэрэ тизэхъехъан, тизэрэшшэн, абхазадыгэ лъэпкъхэм хэхъоныгъэ языгъэшшэнт Іофхъабзэхэр зэхэтишнхэ фае. Шьори шуизэхахъэ шуагъэ къытынэу шуфэсэ!**

Нэужым ныбжыкіехэр Іэпэласэхэм ядесэ къетыгъохэмкіэ загощыгъ. Адыгэ шуунам ишын пыль шъэфхэм Платікъо Айдэмир клаалехэр щигъэгъозагъэх. Адыгэ шуашэм, дышэйдэнэм афэгъэхъыгъэу пышашъэхэм апае десэр зезыщагъэр Боджэкъо Бэлл.

Іэпэласэм къызидихъыгъэ адыгэ саехэр пышашъэхэм къызашалы, къэгъэльэгъон хяламэт къашыгъ. Общественнэ движинеу «Адыгэ Хасэм» итхъаматэу

Лымыщэкъо Рэмэзан, Хесашхъэм хэтхэу Мэшфэшү Нэдждэт, Цыкылушо Асплан, Хьот Юныс зэгъусэхэу Іофхъабзэм къеклонлагъэх. Абхазым къикыгъэ хаклэхэм шуфэс къарагхыгъ. Ащ ишхъафитныгъэ фэбэнэным фэхъазырэу гуфаклохэм ялэрэ куп хэтэу къош хэгъэгум зэрэкъогъяаэр Мэшфэшү Нэдждэт Ахрэ къифиотаагъ. Адыгэ къэралыгъо университетын адыгэ филологиремэ культурэмрэкъе ифакультет икілэгъаджэхэм ялыкъо куп хэтэу Темзэкъо Маринэ абхазадыгэ филологирем и Гупчэ зэрэцьтагъяаэр хаклэхэм агу къекъыгъыгъ, зэфечэфыгъэх. Гуманитар уштынхэмкіэ институтын ишааигудээу Биданыкъо Марзиет нэуасэ фэхъуяаэр. Зыгъепсэфырэ чыплем яунаеу лъэпкъ Іофхъабзэхэу щизэхъягъэхэм ахэлэжъэнхэм ныбжыкіехэр яшынгъэу пылъыгъэх. Бысымэу Бибэ Нуриет Іофхъабзэм изэххэцаклохэм, хэлажъэхэрэми, хаклэу къеклонлагъэхэм тынчыгъэ щагъотынным ынааэ тетыгъ. Ылгэгъурэр лъэшэу шлогошшэгъонэу «Апсны» иредактор шхъяаэ игупшишэхэмкіэ къыдэгощагъ:

«Мын фэдэу ныбжыкіехэм зэрэлажъэхэрэм мэхъаншихо и. Лэжсыгъэ къэзытышт чылапхъэм ушишшэн фае. Мыхэр

— тинеуущырэ мафэх, лъэпкъхэр лъызыгъэкютэнхэр ары. Тэти Гупчэ зызехаацагъэр ильэс хуугъэ ныІэн, джыри зыгорэ тишишь иго тифагъэп. Непэ Адыгейм щитлъэгъурэ Іофхъабзэхэр тишишшэнгъоных, щысэ зытепхын закл. Тэри аиц фэдэ зэхахъэр тишишь нах. Тызгъусэу ахэр редгъеклокъын этишшэнгъирэ нах зэрэшшэнх, тапэклэбэкъушишшэнхэр тишишь.

Зыгъепсэфырэу Рыфабгъо зэтэгъэуяацагъэу, лъэпкъ мэфэкъеу мыш щизэхъацагъэрэ зигукукъыгъэу, ахэм ублаплэ афэзэшшэнгъэу Бибэ Мурат ишлэжь мыжъосын хаклэхэр еклонлагъэх. Ащ ишшэнгъэ зыфигъэшшошгъэ лъэпкъ Іофхъабзэхэу зыгъепсэфырэ шызэхишэцьтэгъэхэм якъэбар ашлогошшэгъоныгъ. Адыгэ лэкъо чыгъ-хатэу Рыфабгъо щигъэтшхагъэр, лъэпкъ тамгъэхэр, ижыре эзманхэм къашегъэшхагъэу лъэпкъым щыц цыфхэу зыцэ луцэхэм афэгъэхъыгъэ нэпэеплхэр къаплыхъагъэх, мэкъэшх зыпшукъырэ апэрэ пыкъечэхъыгъэу «Шум» зыфалоу Рыфабгъо ипсыкъечэхъыгъээр къыззэузыхырэм еклонлагъэх.

Мэфэ реным тигъусэгъэ хаклэхэм альэгъугъэм, зыукилагъэхэм, нэуасэ зыфхъугъэхэм, адашыгъэ зэдэгүүшэгъэхэм язэхашшэ кыгъэбаагъэу тиофшэгъэу Ахрэ къытиуагъ: «Тхашьугъэпсэу, гуфэбэнгъэ хэльэу шукуыт-пэгъокъыгъ. Ау ащ щитуухырэп, етэгъэжээ къодий. Тызэхъяац, тызэдэлжээшт, къыкіэлтыкъошт зэлукъэхъэр тапэ ильых». ТЭУ Замир.

Ныбджэгъу лъаплэхэр!

Тигъэзетеджэхэм макъэ ятэгъэу — къихъацт ильэсэм иапэрэ мэзих икітэхъу уахътэ макло. «Адыгэ макъэр» къышууукъэнэу шуфаемэ, мыш фэдэ уасэхэмкіэ ар къишутхыкын шуулъэкъыщт:

Урсылем и Почтэ икъутамэхэм Индексэу П4326-р:

мэзи 6-м — сомэ 1150,86-рэ;
мэзи 5-м — сомэ 959,05-рэ;

мэзи 4-м — сомэ 767,24-рэ;
мэзи 3-м — сомэ 575,43-рэ;
мэзи 2-м — сомэ 383,62-рэ;
мызэм — соми 191,81-рэ.

Индексэу П3816-р, фэгъэкютэнхэр зиэхэм апае

мэзи 6-м — сомэ 1130,58-рэ;
мэзи 5-м — сомэ 942,15-рэ;
мэзи 4-м — сомэ 753,72-рэ;
мэзи 3-м — сомэ 565,29-рэ;

мэзи 2-м — сомэ 376,86-рэ;
мызэм — соми 188,43-рэ.
«Адыгэ макъэр» зычээт унэм шуущыклатху ащ шуукъаклээ шуухыжъын зыхъукъэ, ильэнсныкъом тэфэшт уасэр — соми 150-рэ.

Корпоративнэ шыкъаклээ клатхэхэрэм лъатыщтыр сомэ 240-рэ, гъэзетыр 15-м нах мымакъу къишутхыкын фае, Мыекъуаплэкъ ар шууиофшалэхэм къашууфыуацжэхъыщт.

Лъэпкъ искуствэр

ПЩЫНЭО ІЭПЭСАГЪ

Тищыңыгъэ анахь къезыгъешуашоу, къезыгъельапшхэрэм ашыщых адыгэ орэдир ыкы тикъашшохэр. Орэдым, пщынэ мэкъе чэфрым цыфыгум зырагъэлты, кючакъе къихальхъэ.

Зэлхъыгъэ къебарлыгъэс амалхъэ.

Орэдир икласэу, пщынэм къизыгъэпшыкъуткъытшыгъэ Темзэкъо Алый щыагъэм, ыныбжь ильэс 95-рэ хууштыгъэ. Іепэласэм ыцэ зэфэдэкъе Адыгэ хэкум щызэллашшытгъэ.

Темзэкъо Алый къуаджэу Хъатыгъукъуае щыпсэущтыгъэ мэкъумэшьшэ унэгъо лужуу 1928-рэ ильэсэм къыщыхъуг. Алый шынаахыжы 6 илагъ, ахэм ашыщшэу 3-р Хэгъэгу зэошхом щыфхыгъэх. Ежыр анахыкъагъа ыкы ыныбжыкъе заом къоным къехъагъагъа.

Темзэкъо Алый ятэу Гуягъэдэжэ къуаджэм анахь шъхъэкафа шызыфашытгъэхэм ашы-

щыгъ, лъыхъужыгъ, урыс-япон заом хэллэжъагъ. Алый музыкэм ыгукъе фэщаагъэу зэрэштыгъэм лъапсэ фэхъууыгъэри ятэ къамылым дэгъоу къызэрэригъалотшыгъэр ары. Ижъирэ лъэпкъ юмэ-гысымэр ылэ къызыргъэхъэ ужым Гуягъэдэжэ аккордеонымкъе зигъэзагъ, зэригъэшлагъ, ашь ылж адыгэ пщынэм къыригъало хъуыгъагъа.

Темзэкъо Алый фэгъэхыгъэу къэплон хъумэ, ашь инасып анахь къыхъагъэр иклээсэхээ Хъагъэдэжэ Мыхамэт иоредхэр зытхэхэм ядэун амал зэригъотгъагъэр ары. Ахэр Алый къыригъээжъхээ, якъеъяуа-

къэ цыкъу-цыкълоу ыгу риубытэштыгъ, Іэпэсагъэм ишьэфхэр ыгъэунэфытшыгъэх. Алый иклэлэйхм щегъэжъагъэу пщынэм гъусэнэгъэ дырилагъ, джэгухэмий пасэу ахэлажэ хъуыгъагъ; аузэ, къоджэдэсхэм ашлагъ, шуу заригъэлэгъуугъ. Уахътэ тешли, Темзэкъо Алый ипщынэ макъэ нэмэйкъ къуаджэхэмий алтыгъэсигъ.

1950-рэ ильэсэм щегъэжъагъэу Алый орэдымрэ къашъохэмрэкъе Адыгэ хэку ансамблэм ипшиныуагъ. 1957-рэ ильэсэм, Адыгэир ежэ ишлонгионыгъэкъе Урысэем зыгохъагъэр ильэс 400 зэрэ-

хъурэм фэгъэхыгъэу культурэ мэфэкъышоу Москва щыкъуагъэм Алый пщынэо ныбжыкъе къежээжъакъэу, ау цыфхэм ашэ хъуыгъэ хэллэжъагъ. Сценэм къызытхээкъе, музыкэм идунэе гъашэгъон псынкъеу щыщ хъуытшыгъэ, фытегъэпсихъагъэу, пщынэ ныбэр егүгъо зэйищшыгъ, орэдиром ыкы хорым адыригъаштэу къыригъэшьшытгъ.

Алый ильэсэйбэрэ пщынауо ансамблэм илагъ, ау янэ-ятэхэм аныбжь хэктолагъэу, альэкъынгъэрэ щымыиэ зэхъум, икъуаджэ ыгъэзэжъыгъ. Хъатыгъукъоэ клубым (ылжыкъе культурэм и Унэ) пщынауо, художественне ишшхээтэу ыкы киномеханикэю иоф щишлагъ.

Темзэкъо Алый орэдышьохэхыннымки зиуштагъ, мэкъэмэ заулэе гур ялоу хихыгъ ыкы ахэр тилъэпкъ культурэ хэзгъэхъуагъэх, зыгъэкъэрэкъагъэх.

Адыгэ культурэм илэжын-хэхъэхъон пщынауо Алый ильэсэйбэ тыригъэкъодагъ. Ипщынэ макъэ жынчыкъе Адыгэим ислыгъэ пщынэо Іепэласэхэм ясатыре къыхэуцогъагъ. Пщынэ Іапхэм анэмысырэм фэдэу къыригъэпшыкъуткъытгъ. Шэуджэн районым культурэмкъе иофышэкълохуагъ, музыкэм феджагъэу щитыгъэп, ау орэдир зэхишлэпэу, ыгу къникъеу пщынэр ыгъэбэрэбзагъ, лъэпкъым къыхэкъыгъе Іепэласагъ. Къыгъэшлагъэр ильэс 76-рэ, 2004-рэ ильэсэим дунами ехьжыгъ. Ау ипщынэ макъэ жынч зэхээхыгъэу, зышэштагъэхэм ныбжырэу агумэ къарынагъ, Темзэкъо Алый щээфэ лъэпкъ искуствэм хъалэлэу, зафэу Ѣыллэжъагъ.

МАМЫРЫКЬО
Нуриет.

Ошьогум ибыбэнхэм иамал

Мыекъопэ спорт аэроклубын социальнэ мэхъянэ зиэ ипроектэу «Адыгэим парашютнэ Іепэсэныгъэмкъе иныбжыкъе гупчэ щызэныгъэм авиациер къыщыхэхыгъэнымкъе ныбжыкъе хэмэдээлээшьшытгъэ амал» зыфиорэм ипхырыщиинкъе Президентым игрант 2022-рэ ильэсэм къифагъэшьшошагъ.

Грантым ишшуагъэкъе пкыагъор, ашь зыщыфэгъэ-планерэу БРО-11МС зы-сэгъэштхэ сыхъатхэр зэхажилорэр, ар зыгъэзекъорэ щэнхэм пае оборудовани-

ем изэтегъэпсихъан ишы-кълажъхэр къыращэфыгъэх. Джаш фэдэу планерым

зэпымыюю иоф рызышшэйт иофышэхэр къалэу Ново-

сибирскэ щырагъэджагъэх.

— Авиациемкъе Сыбир шыгъэ-ушэтэпэ институтэу С. А. Чаплыгиним ыцэ зыхырэм къикъыгъэ специалистхэм планеры-кълажъхэр къызэты-рагъэпсихъагъ ыкы. Мыекъуалэ (псэуплэ Октябрьскэм дэжэ) иаэрородром къырабыхъагъ. Къэлэ-еджакъохэр ашь ребгъаджэхэмэ хъунэу алтыгагъ. Ашьлъыпытэу мы ильэсэм,

шышихъэлум и 20-м Уры-саем и Ошьогу Флот и Мафэ Фэгъэхыгъэу къэ-

гъэльэгъон иофхъабзэхэр

республикэм спортсмен ныбжыкъе хэмэдээлэхэм зэхаша-гъэх, — хигъэунэфыкъыгъ Мыекъуалэ спорт аэро-клуб илашту Евгений Антошкиным.

Грантым игъэфедэн епхыгъэ иофшынхэм къадыхэлтигъэу ныбжыкъе 30 фэдэз рагъаджэ. Ахэм теоритическэ ухазырыны-гъэр акъугъах, джы ошьогур

къабыбыхъаным иамалхэр къызэкъагъахъэх. Евгений Антошкиным къызэрэхигъэ-щыгъэмкъе, республикэм ирайонхэм яныбжыкъе хэхъон ильэс 12-м къехъагъэхэу ошьогум ибыбэнхэм къэхъопсихъэрэм аэроклубын зыфагъэзэн альэкъыт. Мы спорты клубым иофышэхэр джы районхэм клохээз ашараагъэджэнхэ амал Ѣыллэжъагъ.

ІШЬЫНЭ Сусан.
Сурэтхэр: Мыекъопэ спорт аэроклубыр.

Адыгэ Республикэм и Закон

Адыгэ Республикэм и Законэу «Къэлэгъэпсын йофым ехыллагъ» зыфиорэм зэхъокыныгъэхэр фэшыгъэнхэм фэгъэхыгъ

Адыгэ Республикэм и Къэралыгъ Совет — Хасэм 2023-рэ ильесим чъэпьюгум и 2-м ыштагъ

А 1-рэ статьяр. Адыгэ Республикэм и Законэу «Къэлэгъэпсын йофым ехыллагъ» зыфиорэм зэхъокыныгъэхэр фэшыгъэнхэм фэгъэхыгъ

Адыгэ Республикэм и Законэу 2009-рэ ильесим бэдзэогъум и 24-м аштагъэу N 280-р зытетэу «Къэлэгъэпсын йофым ехыллагъ» зыфиорэм (Адыгэ Республикэм ихэбзэгъэуцгээ зэхэгъэуягъэхэр, 2009, N 7, 10; 2012, N 4; 2013, N 8, 11; 2014, N 7, 12; 2015, N 5, 7, 8, 12; 2016, N 4, 11; 2017, N 12; 2018, N 3; 2019, N 6; 2020, N 12; 2021, N 2, 4, 8; 2023, N 2) мыш фэдэ зэхъокыныгъэхэр фэшыгъэнхэм:

1) я 4-рэ статьям:

а) иа 1-рэ Iахъ я 1413-рэ пунктэр хэгъэхъогъэнэу ыкъи ар мыш тетэу къэтыгъэнхэм:

б) иа 2-рэ статьям ия 5-рэ Iахъ ия 5-рэ пункт хэт гүшүйэхэу «къэлэгъэпсын йофымкэ къэбар системэр» зыфиорэр гүшүйэхэу «Къэлэгъэпсынымкэ Адыгэ Республикэм иоффхэм язэхщэн пае агъэфедэр къэбар системэр» зыфиорэрэмкэ зэблэхъугъэнхэм;

«14¹³» псэуплэм къыгъэгъунэрэ чыплем чыгъхэтэлэжъыпхээр хэгъэхъэгъэнхэмкэ в ахэм псэуплакэ ашыгъэпсыгъэнхэмкэ ишыкъэгъэ шапхъэхэр гэнэфэгъэнхэр;»;

2) я 8-рэ статьям ия 2-рэ Iахъ ия 5-рэ пункт хэт гүшүйэхэу «я 71-рэ, я 72-рэ Iахъхэр» зыфиорэр гүшүйэхэу «я 7-рэ Iахъ» зыфиорэрэмкэ зэблэхъугъэнхэм;

3) я 9-рэ статьям я 4-рэ, я 5-рэ Iахъхэр хэгъэхъогъэнхэм ыкъи ахэр мыш тетэу къэтыгъэнхэм:

«4. Псэуплэм, къэлэ коим игенеральне план зэхъокыныгъэхэр зыфашырэр:

1) Адыгэ Республикэм и Законэу 2015-рэ ильесим шышхъэум и 6-м аштагъэу N 454-р зытетэу «Аукцион хэмтэу бэджэндэу атырэ чыгу Iахъхэм социальна культуры, коммунальна мэхъанэ зиэ псэуальхэу атэштхэр, инвестиционна проектышхохэр зыфдэн фахэм яхыллагъ» зыфиорэм диштэу инвестиционна проект инхэр Адыгэ Республикэм щагъэцакъэ зыхъукъэ;

2) зэдиштэу чыплем зэрээзтирагъэпсыхъащтым зыхъилэгъэ унашьохэр агъэцакъэ зыхъукъэ;

3) чыгу Iахъхэр ыкъи (е) нэмийк амьгъэкошырэ мылькур зынхэм ягукъэкыкэ чыплем зэдиштэу зэтырагъэпсыхъэ зыхъукъэ;

4) Адыгэ Республикэм чыплем планированиемкэ исхемэрэ муниципальнэ районым чыплем планированиемкэ исхемэрэ (линейнэ псэуальхэхэр хэмтэхэу) адиштэу генеральне планыр гээпсыжыгъэн фаеу зыхъукъэ;

5) Урысые Федерации къэлэгъэпсынымкэ и Кодекс ия 26-рэ статья ия 7-рэ Iахъ къыщидэлхэтигъэ лъэхъанхэм (линейнэ псэуальхэхэр хэмтэхэу);

6) псэуплэм, къэлэ коим игенеральне план зэхъокыныгъэу фашыщхэмкэ зэдемыгъэштэнхэхэр щигъээзьехъягъэнхэм фэгъэхыгъэ унашьо хыкъумым ышыгъэр агъэцакъэ зыхъукъэ;

7) Адыгэ Республикэм и Законэу 2011-рэ ильесим тыгъэгъазэм и 28-м аштагъэу N 59-р зытетэу «Сабыиш ыкъи аш эху зиэхэм ыкъи хэмтэхэу чыгу Iахъхэр яунае зэраратырэм ехыллагъ» зыфиорэр пхыраши зыхъукъэ;

8) псэуплэм, къэлэ коим исоциальна, икоммунальна, итранспорт инфраструктурэ хэхъэрэ псэуальхэхэр чыплем мэхъанэ зиэхэр гээпсыгъэнхэм фаеу зыхъукъэ, аш фэдэ псэуальхэхэр, шэпхэ гэнэфагъэхэр апыльэрэ агъэфедэрэ чыплем зиэ шольтырхэм язытэт зэхъокыныгъэ зыфхъукъэ (линейнэ псэуальхэхэр хэмтэхэу);

9) зекъими зэдагъэфедэрэ, рекреационна мэхъанэ зиэ шольтырхэм ягуналкъэхэр агъэнафэхэ, ахэр зыдещиэ чыплем зэхъокыныгъэхэр афашихэ зыхъукъэ;

10) шэпхэ гэнэфагъэхэр апыльэрэ агъэфедэрэ чыплем зиэ шольтырхэр агъэнафэхэ, зэхъокыныгъэхэр афашихэ, дээжолхэм якъэхальхэр, культурэ кэнхэр зыдещиэ чыплем агъэнафэхэ зыхъукъэ,

шэпхэ гэнэфагъэхэр апыльэрэ агъэфедэрэ чыплем зиэ шольтырхэм яхыллагъэхэр къэбархэр зэхъокыныгъэхэр зыфхъукъэ;

11) федеральна мэхъанэ зиэ шольтырхэм яхыллагъэхэр псэуальхэхэр е чыплем мэхъанэ зиэ шольтырхэм яхыллагъэхэр зафхъукъэ, джащ фэдэу муниципальнэ образованием, псэуплэм ыцэ, федеральна, шольтыр, чыплем мэхъанэ зиэ шольтырхэм зэхъокыныгъэ горхэр зафхъухэхэр;

12) федеральна мылькум хахъэштыгъэхэр е Адыгэ Республикэм икъэралыгъо мылькуо Ѣытыгъэ чыгу Iахъхэр ыкъи капитальна псэольшыпхэхэу муниципальнэ мылькум хахъэхъажыгъэхэр зэрйт чыплем зэрээзтирагъэпсыхъащ шыкъиэр агъэнафэ зыхъукъэ ары.

5. Зигенеральна план зэхъокыныгъэхэр фашырэ псэуплэм изы Iахъ игуналкъэхэр агъэнафэхэ зиэ шольтырхэм е зэголь шольтыр заулхэхэу псэуплэм илларивочнэ район къэзгъэпсыхъэрэм ягуналкъэхэм ансэу.

4) я 13-рэ статьям ия 3-рэ Iахъ хэт гүшүйэу «мэзитукъэ» зыфиорэр гүшүйэхэу «мэфэ 15-кэ» зыфиорэрэмкэ зэблэхъугъэнхэм;

5) я 16 — 16²-рэ статьяхэм куачэе ямынэхэу лъялхээнэу.

Я 2-рэ статьяр. Мы Законым куачэе иэ зыхъурэр

Официальна къызыхаутырэ мафэм Ѣегъэжьагъэу мы Законым куачэе иэ мэхъу.

**Адыгэ Республикэм и Лышъхъэу
Къумпыйл Мурат
къ. Мыекъуапэ,
чыпьюгум и 10, 2023-рэ ильес
N 247**

Адыгэ Республикэм и Закон

Адыгэ Республикэм и Законэу «Адыгэ Республикэм икъэралыгъо граждан къулыкъу ехыллагъ» зыфиорэм зэхъокыныгъэхэр фэшыгъэнхэм фэгъэхыгъ

Адыгэ Республикэм и Къэралыгъ Совет — Хасэм 2023-рэ ильесим чъэпьюгум и 2-м ыштагъ

А 1-рэ статьяр. Адыгэ Республикэм и Законэу «Адыгэ Республикэм икъэралыгъо граждан къулыкъу ехыллагъ» зыфиорэм зэхъокыныгъэхэр фэшыгъэнхэм фэгъэхыгъ

Адыгэ Республикэм и Законэу 2005-рэ ильесим шышхъэум и 4-м аштагъэу N 352-р зытетэу «Адыгэ Республикэм икъэралыгъо граждан къулыкъу ехыллагъ» зыфиорэм (Адыгэ Республикэм ихэбзэгъэуцгээ зэхэгъэуягъэхэр, 2005, N 8; 2007, N 11; 2009, N 2, 12; 2010, N 3, 8; 2011, N 3, 11; 2012, N 6, 12; 2013, N 3, 5, 7, 8; 2014, N 3, 10; 2015, N 6, 8; 2016, N 4, 8; 2017, N 3, 11, 12; 2018, N 5, 11; 2019, N 11; 2020, N 6, 12; 2022, N 4, 12; 2023, N 4) мыш фэдэ зэхъокыныгъэхэр фэшыгъэнхэу:

1) я 10-рэ статьям:

а) иа 6-рэ Iахъ хэт гүшүйэхэу «2008-рэ ильесим тыгъэгъазэм и 25-м аштагъэ Федеральна законэу N 273-р зытетэу «Къольхъе тын-ыыхынны пэуцужыгъэнхэм ехыллагъ» зыфиорэмкэ ыкъи Урысые Федерации инэмийк шэпхэ правовой актхэмкэ» зыфиорэрэ гүшүйэхэу «2008-рэ ильесим тыгъэгъазэм и 25-м аштагъэ Федеральна законэу N 273-р зытетэу «Къольхъе тын-ыыхынны пэуцужыгъэнхэм ехыллагъ» зыфиорэм Урысые Федерации инэмийк шэпхэ правовой актхэмрэ адиштэу Адыгэ Республикэм и Лышъхъэу» зыфиорэрэмкэ зэблэхъугъэнхэу;

б) иа 6¹-рэ Iахъ хэт гүшүйэхэу «къэбар нэпцхэр е

имыкъухэр ашээз зэрэлклагъахъэрэ хэбзэуконо-гъэ щит, аш фэдэ граждан къулыкъушилэрэ граждан къулыкъум ягульжын альэкъыщ» зыфиорэрэ гүшүйэхэу «е ашээз къэбар имыкъухэр зэрэлклагъахъэрэ хэбзэукононгъэ щит, аш фэдэ граждан къулыкъушилэрэ граждан къулыкъум ягульжын альэкъыщ, ау ар афгъэхъыгъэл федеральна законхэм къащи-дэлхэтигъэ лъэхъанхэм;

в) я 6²-рэ Iахъир хэгъэхъогъэнхэу ыкъи ар мыш тетэу къэтыгъэнхэу:

«3. Граждан къулыкъушилхэм хъарджеу ашыгъэхэм, януагъохэм арьсхэм хъарджеу ашыгъэхэм афэгъэхъыгъэ къэбархэр зэрэлклагъахъэрэ е ашээз къэбар имыкъухэр зэрарахылхэрээр хэбзэукононгъэ щит. Аш фэдэ граждан къулыкъушилэрэ граждан къулыкъум къыулагъэжын альэкъыщ, ау аш къыхиулагъэхэрээр хэбзэукононгъэ щит. Б) я 4-рэ Iахъир хэгъэхъогъэнхэу ыкъи ар мыш тетэу къэтыгъэнхэу:

«4. Мы статьям ия 3-рэ Iахъ зигугъу къышыре

къэбар нэпцхэр ашээз зэрэлклагъахъэрэ хэбзэукононгъэ щит, аш пае граждан къулыкъушилэрэ граждан къулыкъум къыулагъэжын альэкъыщ.»;

3) я 15¹-рэ статьям иа 1-рэ Iахъ яплэнэрэ гүшүйэхъягъэр хэгъэхъонхэу ыкъи ар мыш тетэу къэтыгъэнхэу:

«Граждан къулыкъушилэу Адыгэ Республикэм и Къэралыгъ Совет — Хасэм и Аппарат граждан къулыкъушилхэм яшыц Ѣызыгъэхэу граждан къулыкъум пшээрхэхэр агъэцэлхэхын зыфимытхэ ныбжь зиэ хъурэр ынныбжь ильес 70-м нэсүфэ граждан къулыкъум ятуын ылъэкъыщ. Арэущтэу зыхъурэр ар Инатэлм Ѣызыгъэхъягъэр Адыгэ Республикэм и Къэралыгъ Совет — Хасэм и Тхаматэ ашкэ зезэгъыкъэ ары.»;

4) я 31²-рэ статьям ия 2-рэ Iахъ гүшүйэхэу «федеральна законхэм ашыгъэнэфэгъэ лъэхъанхэр хэмтэхэу» зыфиорэрэ хэгъэхъогъэнхэу.

Я 2-рэ статьяр. Мы Законым куачэе иэ зыхъурэр

Официальна къызыхаутырэ мафэм Ѣегъэжьагъэу мы Законым куачэе иэ мэхъу.

**Адыгэ Республикэм и Лышъхъэу
Къумпыйл Мурат
къ. Мыекъуапэ,
чыпьюгум и 10, 2023-рэ ильес
N 248**

Адыгэ Республикэм и Закон

Адыгэ Республикэм и Законэу «Цыифхэр жуугъэу зыхэлэжъэхэрэ юфтхъабзэхэм язэхшэнхэмкэ юфыгъохэу къуцуухэрэм язэшохын ехыллагъ» зыфиорэм иа 6-рэ статья зэхъокыныгъэнхэм фэшыгъэнхэм фэгъэхыгъ

Адыгэ Республикэм и Къэралыгъ Совет — Хасэм 2023-рэ ильесим чъэпьюгум и 2-м ыштагъ

А 1-рэ статьяр. Адыгэ Республикэм и Законэу «Цыифхэр жуугъэу зыхэлэжъэхэрэ юфтхъабзэхэм язэхшэнхэмкэ юфыгъохэу къуцуухэрэм язэшохын ехыллагъ» зыфиорэм иа 6-рэ статья зэхъокыныгъэнхэм фэшыгъэнхэм фэгъэхыгъ

Адыгэ Республикэм и Законэу N 158-р зытетэу «Цыифхэр жуугъэу зыхэлэжъэхэрэ юфтхъабзэхэм язэхшэнхэмкэ юфыгъохэу къуцуухэрэм язэшохын ехыллагъ» зыфиорлоу 2012-рэ ильесим тыгъэгъазэм и 28-м къыдэкыгъэм (Адыгэ Республикэм ихэбзэ-

гъэуцгээ зэхэутоягъэхэр, 2012, N 12; 2023, N 6)

Игорь ФИЛИН: «Адыгэ унагъо сызэрещапIугъэм сырэгушхо»

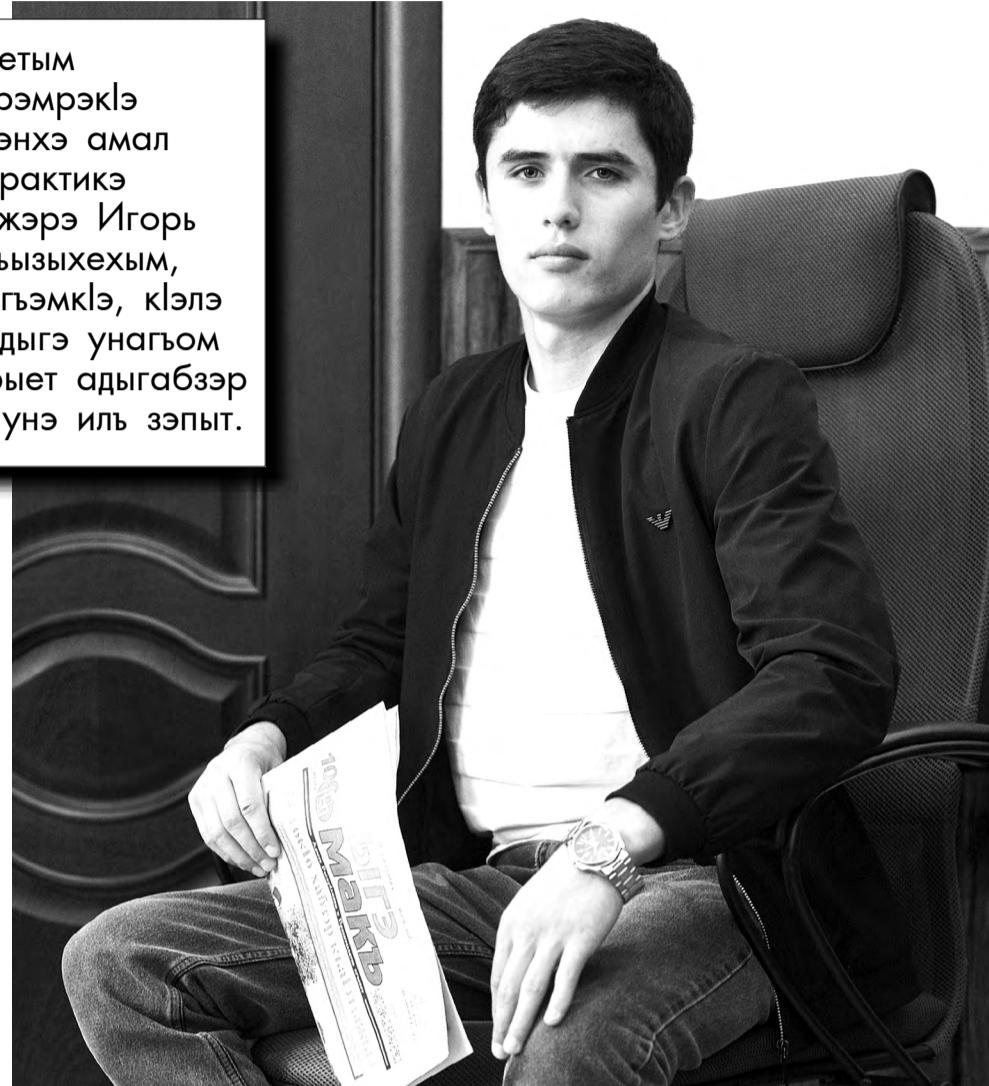
Адыгэ къералыгъо университетым адыгэ филологиемрэ күлтүрэмрэклэ ифакультет истудентхэм хэдэнхэ амал ялэу республике гъэзетхэм практикэ ащахы. Я 2-рэ курсым щеджэрэ Игорь Филиним «Адыгэ макъэр» къызыхехым, дгъашIегъуагъэ. КъызэречIекыгъэмкэ, кIэлэ къопцэ нэшхонтIэ гохыр адыгэ унагъом щапIу, янэу Мэрэтыкъо Марыет адыгабзэр аргашIэ, лъепкъ гъэзетыр яунэ иль зэпйт.

Игорь ильэс 20 нахь ымынбжымы, ишыIэнныгъэ гъогукэ бэ къинэу ыльэгъуагъэр, цыфхэм пхъешашъэ ахэлын зерильэкIишти, гукIэгъуныгъэ зыхэлхэр бэу зэрэшIэри ышыхъэклэ ышшэтыгъ.

Игорь Подмосковьем дэт къалеу Серпухово къыщыхъуагъ. Янэ гьот макIэ илэу, сабыир зыыгъын щымыIэу къыздырихъакыштигъ. Бэдзэрим Iоф щишиштигъ, ильэситу нахь зымынбжкъ кIэлэцIыкIур ящикым дэсэу зериыгъыр кIэлэцIыкIухэм яфитыныгъэхэр къэззыхъумэрэ кулыкъум Iоф щызышIэре бзыльфыгъэм зельэгъум, тхапэхэр ыгъэхъазырхи, мэфэ заулэклэ сабийхэр зыщаигъыхэрэ унэм ащаагъ. ЩыIэнныгъэм чыпIэ къин ригъэуцогъэ бзыльфыгъэм ар фэщечыгъэп, ышыхъэ зээыхъагъ, сымэджэшым чIефагъ. ИкIалэ зыдэшIэм сидигъокI гүнэ лъифыгъ, ау ипсауныгъэ изытеткэ ар къыратыжъигъэп, письмэхэр къыфитыщтигъ, исабай зэ ыльэгъунэу инасып къыхыгъ. ИльэсипшI фэдизэрэ сымэджэшым чIэлтыгъяу, 2016-рэ ильэсэим идунаихъожьыгъ.

— СицикIугъор ащ фэдизэу сигу къэкIыжырэп, ильэсипшI фэдиз сиынбжыгъ сянау дунаим сиыкытезыгъэхъуагъэр зысэлэгъум. Сызылпурэ ным сымэджэшым сищэгъагъ. Ащ фэдизэу бэп сигу къэкIыжырэп, щыIэнныгъэм чыпIэ къин ригъэуцагъау сызэрэхахъагъэр къысфилотагъ, сигу егъугъ, ау гуфэбэнныгъэ фысиIэу зэхэсшIагъэп. Сята егъашI слъэгъуагъэп, зыщиши сиIэрэп, — **къытфелуатэ къалам**.

Москва дэт интернатым бэрэ чIэмисыгъяу, Краснодар щыщ унагъоу сабий зыхэмийхэрэм кIэлэцIыкIур аштагъ. Ау ильэсиплэ нахь амьыгъяу, гурыт еджа-пIэм зычахъэм, ащ дэжым ны фэхуу-гъэгъэ Людмиле аритижынэу унашю ышыгъ. КIэлэцIыкIур Адыгейим, Шэуджэн районым ит интернатым къашагъ. Ты фэхуу-гъэм кIэлэцIыкIур ие шыыпкъэм фэдэу шу ыльэгъуагъагъ, ыгы пымыкIэу мазэ къес IашIу-шуухъэр къыфищхэзэ

интернатым къэкIугъор, непэрэ мафэм ащ нэмыйкI унагъо ыгъотыжыгъяу сабий къылышыгъэм, Игорь щыгъупшэрэп, унагъохэмкэ зэхахъех, хы ШуцIэ Iушъом унэ щыриIэу, ильэс къес къалэр зыхэс унагъор игъусэу регъэблагъех, зарегъэтэпсэфы.

Шэуджэн районым ит интернатым бэрэ чIэмисыгъяу Мамхыгъэ дэс унагъом кIэлэцIыкIур ыштагъыкIур непэрэ мафэм ихъулэу ащ насыпшIоу зөлтиятэхъы.

— Унагъоу къэзыщаагъэр къылышыгъэ зэпйтэу зэрэштийм пае ар аштэнэу фэягъэхэл. Тхапэхэр згъэлэхийн къалэмэ сазыхъэм, нэмийкIэр къылышыгъэхъ. ЫнапIэхэр едзыхъигъэхъу, ыгы къодыгъэу къогъум къос кIэлэцIыкIум сиынаIэ тесыдзагъ, сигу егъугъ. «Хэта мы унагъом къонэу фаер?» аIуу зяупчыхъэм, «сэры» къылышыгъэр ащ. Семыгушысэу ар къахэсхыгъ. Шыыпкъэ, IашIэхыгъэп апэрэ ильэсхэр. Врачхэри бэу къэткIухъагъэх, сабий цыкIоу зыгу къодыгъэр щыIэнныгъэм хэбгъэгъозэжынэу, ыгы занкIэ тепщэнэу, цыхъэ къызфебгъэшынэу, шу

зебгъэлэгъуныр псынкIэп. Ар къыддэхъуагъэу сэлэлти, сие шылкъэм фэдэу сиыфэгумэкы, сиыфэшагъ, — **къеуатэ Марыет**.

Мэрэтыкъо Марыетэрэ Зэфэс Русльян-рэ унэгъо Iужку я. Марыет ежь пшьешIиплI и, Русльян — зы пшьашъ, нэбгыри 7 къалахи аплугъ.

— Зэхэдэс симыIэу зэкIами дэгьюу сафыщыт. Къаысхыгъэ клаалэхэр нэмийкI лъэпкъхэм къажэкIигъэхэм, адыгабзэр язгъэшIагъ, ылпэрэшIэу сэламхыкIэ, лытакIэ, гүшүIэ мыкъинхэр къалоу еса-гъэх, адыгабзэкэл садэгүшIэ. Игорь нахь шоgъэшIагъонэу адыгабзэр зэригъэшIагъ, иныбджэгъуухэр зэкI адыгэх, ахэт зыхуу-кIэ къахэмийхэрэу адэгүшIэ, ащаагъишишыгъ, — **ело бзыльфыгъэм**.

Игорь Филиним ицыкIугъом къыще-тэжьагъяу зыхэс лъэпкъым ыбзэ зэригъэшIенэу къин къызэрэшымыхъуухъэр къытиуагъ. ШоgъэшIагъонэу, мэкIэ-макIэу ар къэгүшIагъ, дэгьюу къыгурэло.

— Ильэс пчыагъэ хуу-гъэ адыгэ ку-аджэм сиышылсэурэр, адыгэ унагъо сис, ахэм абзэ зээгъэшIенэу сипшIэрэлтээ

слытагъэ, нахь ащаагъишишыгъяу къыс-щхъу. Мамхыгъэ гурыт еджа-пIэр къы-зысыухъыгъэр ильэситф хуу-гъэ, ныбджэ-гъуухэр къысфэнагъэх, таазэлокэ. Сици-къулем чыпIэ къинимэ сарытагъяэми, непэ сици-зыхыгъэ гъогу сиыфэраз, унэгъо Iужку зэгурь-зыхыгъэ сиычапIу, алшээрэ гъэсэнгъэ зэсэгъэгъоты, шу сиыль-гъуэр, къысфэгумэкырэ цыфхэр сиIэх. Псэолтэшынымкэ гурыт сэнэхтээ зээ-гъэгъотыгъ, ау сиыгукэ журналист сиыху-нэу сиыфай. Ащ къыхэкыкIэ адыгэ лъэпкъ факультетым сиычеджэ, ятлонэрэ курсым сис, симурад къыздэхъунэу сэгүгъэ, — **ело Игорь**.

Клалэм ты фэхуу-гъэ Зэфэс Русльян ишысэтхыпIэу унэгъо Iошшэнхэр егъэ-цацакIэх. Тхъамафэ къес мэклюжы, амалэу илэмкэ адэлэшIэ. Шыпху фэхуу-гъэхэм ясабийхэр шу ыльэгъуагъэхэм ахэм якъэбархэр къытфилотагъэх.

Игорь Филиныр Адыгэим, адыгэ унагъо зэрэшапIу-гъэм зэрэригъушхорэр къытиуагъ, тыдэ зигъэзагъяэми гуфэбэнгъяу, гукIэгъуныгъяу къыпагъохыгъэр ары потэуми алэ ригъэшIырэр, ашкэ щыIэнныгъэм фэраз.

ДЕЛЭКЬО Анет.
Сурэтыр: А. Балабась.